

CAMPUS¹ UNIWERSYTETU JANA KOCHANOWSKIEGO,
KAMPUS POLITECHNIKI ŚWIĘTOKRZYSKIEJ
– KREACJA AKADEMICKIEJ PRZESTRZENI SPOŁECZNEJ KIELC.
CZEŚĆ 1

JANUSZ PACHOWSKI

STRESZCZENIE

Rozwój szkolnictwa, a w szczególności uczelni wyższych, nierozzerwalnie łączy się z ośrodkami miejskimi. Ożywienie intelektualne średniowiecznej Europy związane było przede wszystkim z napływem nowych informacji naukowych ze szkół bizantyjskich oraz z arabskimi przekładami dzieł starożytnych uczonych, np. Arystotelesa czy Platona. Zaczęły powstawać pierwsze uniwersytety Europy Zachodniej, które zlokalizowane były w Bolonii, Paryżu, Oksfordzie, Modenie czy Cambridge. Ogromny skok cywilizacyjny i gospodarczy związany z rewolucją naukową XVII w. dał początek nowej erze szkolnictwa wyższego, a tym samym nowym tendencjom urbanistycznym, związanym z formą i lokalizacją tych ośrodków. Każde szanujące się nowożytne miasto chciało w swych granicach mieć uniwersytet. Jego obecność nie tylko stanowiła o pozycji miasta, ale także dawała mu prestiż i możliwość lepszego rozwoju.

Początkowo uczelnie powstawały wewnątrz murów miejskich, wałów czy innych naturalnych granic. Lokalizowano je w sercu miast, aby ułatwić studentom dostęp do kościoła, rynku czy placu miejskiego. Przemawiały też za tym względy bezpieczeństwa, ale także możliwość bezpośredniego wpływu kościoła na działalność uniwersytetu. Wraz z rozwojem ośrodków miejskich i napływem ludności, coraz częściej uczelnie zaczęto lokalizować poza granicami ścisłego śródmieścia. Wiązało się to także z rozwojem szkolnictwa, poszerzeniem programu nauczania i oferty edukacyjnej, co w konsekwencji prowadziło do konieczności rozbudowy zaplecza naukowo-dydaktycznego. Stale wzbogacany program i nowe funkcje społeczno-kulturalne takich ośrodków sprawiły, że uniwersytety zaczęły się przemieniać w osiedla akademickie – kampusy. Uczelniane

ośrodki podmiejskie generowały często rozwój gospodarczy i infrastrukturalny w swoim sąsiedztwie, stając się niejednokrotnie konkurencją dla centrów miast.

Po drugiej wojnie światowej zrodziła się idea wyizolowania miasteczek uniwersyteckich, tworzących samowystarczalne, często zamknięte ośrodki poza granicami miast. Takie rozwiązanie jednak niekoniecznie przypadło do gustu samym studentom i kadrze nauczycielskiej, którzy w pewnym sensie zostali wyłączeni z życia miasta i oferowanych przez nie atrakcji. Otwarte tereny przedmieść dawały możliwość bezpośredniego obcowania z przyrodą, zapewniały dogodne warunki do nauki oraz niemal nieograniczone możliwości rozbudowy osiedli akademickich. Taka lokalizacja wiązała się jednak z problemami komunikacyjnymi w relacji miasto – kampus, poczuciem izolacji kulturalno-społecznej, często z większymi kosztami poniesionymi na infrastrukturę techniczną oraz mogła przyczynić się do pogłębiania procesu suburbanizacji. W niekontrolowanym procesie rozrastania się miast, podmiejskie, wielofunkcyjne ośrodki zaczynały konkurować z historycznymi śródmieściami. Taką autonomiczną jednostką stał się Kampus Twente w Holandii czy EPFL w Lozannie. Oba te kampusy są zlokalizowane w znacznej odległości od centrum miast, tworząc odrębne, samowystarczalne, pełne udogodnień i funkcji ośrodki.

Idealnym rozwiązaniem jest usytuowanie kampusu poza granicą ścisłego centrum, ale jednocześnie w strukturze miasta. Optymalnie jest, gdy tę odległość można pokonać pieszo lub przy zapewnieniu dogodnego dojazdu do terenów oddalonych od centrum.

Słowa kluczowe: kampus, osiedle akademickie, Kielce

¹ Kampus – łac. *campus* – pole, równina, dziś osiedle akademickie. Campus – forma pisowni przyjęta przez Uniwersytet

Kielecki. Dla porządku w opracowaniu przyjęto pisownię polską: kampus.

CAMPUS OF JAN KOCHANOWSKI UNIVERSITY, CAMPUS OF KIELCE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY – CREATION OF ACADEMIC PUBLIC SPACE IN KIELCE.

PART 1

ABSTRACT

Educational system development, and especially university development is inseparably connected with city centers. Intellectual activity of Medieval Europe was mainly connected with flow of new scientific information from Byzantine schools and with Arab translations of ancient works written by scientists, for example by Aristotle or Plato. First universities of Western Europe began to raise. They were located in Bologna, Paris, Oxford, Modena and Cambridge. Huge civilization and economic growth related to 17th century scientific revolution initiated the new era of higher education and thereby starting new urban trends connected with form and location of these centers. Each self-respecting modern city wanted to have an university within its boundaries. Its presence was not only significant for the city position but it also raised the city prestige and gave the possibility of better development.

Initially universities arose inside the city walls, embankments or other natural boundaries. They were located in the centers of cities so that students were near the church, market or city square. It was enforced by safety reasons but also by possibility of direct influence of the church on the university activity. Universities more and more often started to be located outside the close downtowns together with the development of city institutions and population flow. It also involved education development, extension of teaching programmes and educational proposition and thereby resulting in the necessity of scientific didactic supply base development. Constantly enriched programme and new public cultural functions of these institutions were the reason why the universities began to be trans-

formed into academic housing estates – campuses. University suburban institutions often generated economic and infrastructural development in the neighborhood becoming rivals for city centers.

After the Second World War the idea of university campuses separation appeared creating self-contained, closed institutions outside the city boundaries. However many students and academic teachers who became in a certain way excluded from city life and city attractions not necessarily liked this solution. Open space of suburbs gave possibility of direct interacting with nature, provided suitable conditions for learning and almost unlimited possibilities of academic campus development. However such location involved city-campus communicational problems, feeling of cultural public isolation and often higher costs for technical infrastructure. It could also intensify the process of suburbanization. In uncontrolled process of city expansion suburban multifunctional institutions began to compete with historical city centers. Campus Twente in Holland or EPFL in Lausanne became such autonomic units. Both campuses are located at a considerable distance from the city centers forming separate, self-sufficient, full of conveniences and functions institutions.

Ideal solution is location of a campus outside the city center but at the same time in the city structure. It is optimal to cover this distance on foot or when there are available suitable means of transport to the areas remote from the city centers.

Keywords: campus, academic campus, Kielce

Współczesny kampus – problemy i tendencje

Lokalizacja kampusu w gęstej zabudowie centrów oraz często rygorystyczne wytyczne planistyczne uniemożliwiają rozwój uczelni, mogą zahamować naturalne przemiany, pogorszyć warunki pracy i studiowania oraz zmniejszyć konkurencyjność. Wiele historycznych uniwersytetów zmagają się z tymi problemami. Jeśli nie przewidziano rezerwy terenowej dla rozwoju jednostki dydaktyczno-naukowej, dochodzi do silnego rozproszenia, decentralizacji i dezorganizacji takiego ośrodka. Zwarta tkanka miejska nie sprzyja rozwojowi oraz powstawaniu przestrzeni społecznej, a rozproszenie wydziałów utrudnia zarządzanie nimi i koordynację pracy. Z takimi problemami borykał się m.in. Fiński Uniwersytet Techniczny, który zdecydował się przenieść swoją siedzibę z centrum Helsinek do miejscowości Otaniemi w Espoo (10 km od cen-

trum stolicy). Nowa lokalizacja uwarunkowana była sąsiedztwem firm zajmujących się nowoczesnymi technologiami, z którymi uczelnia nawiązała ścisłą współpracę naukową. Bardzo bogaty program dydaktyczno-administracyjny połączony został z częścią mieszkalno-kulturalno-rekreacyjną, tworząc przyjazne i twórcze warunki dla studentów i kadry nauczycielskiej. Całość zaprojektowana została przez arch. Alvara Aalto w latach 1949–1966 (praca została wyłoniona w drodze konkursu).

Decyzja o konieczności budowy osiedla akademickiego daje możliwość przewidzenia wielowariantowego rozwoju uczelni oraz uelastycznienie układu przestrzennego w sposób nieograniczający przyszłych możliwości. Dobrze zlokalizowany i zaplanowany kampus to bardzo ważny element każdej uczelni wyższej. Musi sprostać wielu zadaniom, a jednocześnie zaspokajać potrzeby bardzo aktywnej i wymagającej grupy społecznej, jaką stanowią studenci. Osiedle akademickie powinno mieścić

w swoich granicach nie tylko budynki naukowo-dydaktyczne i administracyjne czy samorządowe, hotelowe, zaplecze gastronomiczno-sanitarne, kulturalne i handlowe, ale także przestrzeń społeczną. Elementami wspólnymi zawsze pozostają: rektorat, aula główna i wielofunkcyjne forum. Często znajduje się tu również biblioteka, przychodnia, kluby, banki czy poczta. Nieodłącznym elementem kampusów są także obiekty sportowe zamknięte i tereny sportowo-rekreacyjne otwarte. Należy jednak pamiętać, że życie miasta i uczelni powinno istnieć w pewnej korelacji, nakładać się na siebie i uzupełniać. Daje to możliwość naturalnego współistnienia dwóch aktywnych jednostek w ramach różnych przestrzeni. Dochodzi wówczas do pozytywnych interakcji społecznych oraz wspólnego rozwoju.

Z powodu bardzo różnego programu uczelni oraz różnorodnych warunków lokalizacyjnych nie można mówić o powtarzalnym układzie przestrzennym czy uniwersalnym modelu kampusu. Każda nowa jednostka naukowo-dydaktyczna wymaga indywidualnego rozwiązania. W zależności od profilu uczelni, programu, przewidywanej liczby studentów oraz usytuowania i potrzeb regionu powstaje pewien schemat ideowy, który zawsze powinien mieć możliwość przebudowania czy rozbudowy. Dlatego tak ważne są rezerwy terenowe przy nowo powstających kampusach. Uczelnie muszą nadążyć za dynamizmem przemian i nowymi potrzebami, które niesie ze sobą globalizacja. O konkurencyjności uczelni świadczy w dzisiejszych czasach nie tylko to, czy swoim profilem jest w stanie odpowiedzieć na potrzeby rynku, ale także czy jest w stanie zaspokoić potrzeby współczesnego studenta. Większość nowo powstających kampusów to elastyczne, wielofunkcyjne, ewoluujące jednostki, otwarte na innowacje techniczne i multimedialne.

Niezwykle ciekawym i ważnym zagadnieniem jest kreacja akademickiej przestrzeni społecznej na terenie kampusów. Osiedla uniwersyteckie jako miniatury miast wykształciły w swoich granicach ogólnodostępne obszary publiczne. Pojawia się pytanie czy te tereny można nazwać przestrzeniami publicznymi? Od wielu lat socjologowie i urbaniści podejmują próby zdefiniowania tego terminu. Przestrzeń publiczna ze względu na swą różnorodność bywa bardzo trudna do sklasyfikowania i podziału.

W czasach dominacji własności prywatnej pojawia się kolejne kryterium, które należy rozważyć przy próbie uszeregowania tego zagadnienia. Często ogólnodostępna przestrzeń publiczna jest de facto własnością prywatną, udostępnianą na ustalonych zasadach, nierzadko ograniczanych czasowo (np. w nocy).

Mimo iż definicja zawarta w Ustawie o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym nie klasyfikuje przestrzeni publicznej ze względu na własność, to jednak jest to kryterium bardzo istotne.² Dokument definiuje przestrzeń publiczną jako *obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*. Mimo takiej definicji coraz powszechniej funkcjonuje sformułowanie przestrzeni półpublicznej, która może być prywatną przestrzenią ogólnodostępną, a także zawłaszczoną lub „okupowaną” przestrzenią publiczną.

W ujęciu socjologicznym zagadnienie przestrzeni publicznej jest równie trudne do zdefiniowania, co w aspekcie prawnym czy fizycznym, przede wszystkim ze względu na subiektywną ocenę odbiorcy. Tak dochodzimy do pojęcia przestrzeni społecznej, które nie jest budowane na własności czy funkcjach, ale na potrzebach i aspiracjach konkretnej grupy ludzi, korzystającej z tej przestrzeni. Terytorialność takiego obszaru opiera się na pewnym aspekcie metafizycznym, który wiąże się z tożsamością indywidualną i społeczną. Przestrzeń społeczna jest to – według mnie – przestrzeń ogólnodostępna, z której korzystać można bezpłatnie, ale jednocześnie należy przestrzegać określonych dla niej praw i zasad. Jej granice są trudne do wyznaczenia, a niekiedy wręcz niemożliwe, gdyż istnieje ona w ramach porządku ontologicznego. Zbiorowość, która wpływa na powstanie takiej przestrzeni jest grupą dominującą oraz jednocześnie jej stałym odbiorcą. Idealnym przykładem takiej przestrzeni jest kampus. Studenci i pracownicy, spędzając wiele lat na uczelni, tak organizują przestrzeń wokół siebie, aby odpowiadała ich podstawowym i wyższym potrzebom. Chcą czuć się dobrze i pewnie w swoim śro-

² Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z dnia 10 maja 2003 r.), art. 2, p. 6.

1. Mapa kampusu Uniwersytetu Nowej Południowej Walii w Kensington w Sydney. Źródło: <http://www.unsw.edu.au>
 1. Campus map of the University of New South Wales in Kensington, Sydney. Source: <http://www.unsw.edu.au>

dowisku. Na architektach spoczywa więc niezwykła odpowiedzialność, gdyż poprzez działania w przestrzeni publicznej, świadomie lub nie, wpływają na kreację przestrzeni społecznej warunkującej przynależność grupy do miejsca.

Przestrzeń społeczna od zawsze była w kręgu moich zainteresowań, a odmiana tej przestrzeni, która występuje w osiedlach uniwersyteckich jest szczególnym jej aspektem stanowiącym problem badawczy. Z moich obserwacji wynika, że podczas tworzenia nowych kompleksów uniwersyteckich, architekci kładą szczególny nacisk na przestrzeń społeczną. Często jest to cały system placów publicznych o zmiennej funkcji i aranżacji, które dzięki powiązaniom przestrzennym i widokowym tworzą logiczną całość. Dla osób „z zewnątrz” taki system jawić się może jako labirynt pełen niezrozumiałych symboli i rozwiązań, które jednak zrozumiałe są dla studentów oraz kadry.

Bardzo ciekawie rozwiązana przestrzeń publiczną posiada Uniwersytet Nowej Południowej Walii – australijska państwowa uczelnia wyższa z siedzibą Sydney (University of New South Wales). W jej skład wchodzi osiem kampusów. Główny kampus UNSW położony jest na 38-hektarowej działce w dzielnicy Kensington, na wschodnich przedmieściach, zaledwie kilka minut od centrum miasta. Znajduje się w bliskim sąsiedztwie głównego dworca kolejowego i innych ważnych wę-

złów komunikacyjnych. Przestrzenie publiczne są skomponowane w taki sposób, aby tworzyć nieprzerwany ciąg. Rozmieszczone są wzdłuż niego wnętrza oficjalne o znaczeniu ogólnouczelnianym takie, jak ciągi piesze czy forum oraz mniejsze, kameralne przestrzenie takie, jak place przed budynkami lub uliczki międzywydziałowe. Główne forum stworzono poprzez poszerzenie ważnego ciągu pieszego o zróżnicowanym poziomie wysokości. Gradacja sprawia, że plac jest niezwykle funkcjonalny i ciekawy w odbiorze. Różnica wysokości stała się atutem i częścią kompozycji przestrzennej, a nie przeszkodą do pokonania. Rozwiązanie to stało się dla mnie inspiracją dla późniejszych prac projektowych, w których próbowałem jak najlepiej wykorzystać naturalne ukształtowanie terenu (il. 1, 2, 3).

Wiele uczelni w Polsce, których siedziby zlokalizowane były pierwotnie w centrach miast, stanęło przed dylematem, jaki niosła ze sobą konieczność rozwoju. Rozpatrywano możliwości terenowe dla rozbudowy już istniejących siedzib lub przeniesienie uczelni w nowe, nieograniczające przestrzennie lokalizacje. W zależności od warunków, zarówno lokalizacyjnych, jak i finansowych, możemy obserwować różne modele i pomysły, jakie zostały zrealizowane w Polsce w kilku ostatnich dziesięcioleciach.

Zespołami akademickimi realizowanymi w polskiej urbanistyce i architekturze powojennej, zasłu-

2. Przestrzenie publiczne kampusu Nowej Południowej Walii w Sydney. Fot. własne
2. Public spaces of the University of New South Wales campus, Sydney. Private photo

gującymi na szczególną uwagę są kampusy w Toruniu i Poznaniu. Kampus Uniwersytetu Toruńskiego kilkakrotnie próbowano scalić w jeden zwarty kompleks dydaktyczno-naukowy, na wzór uczelni amerykańskich. Powojenna rzeczywistość sprawiła, że przesuwano kolejne daty realizacji i zmieniano możliwość lokalizacji osiedla akademickiego. Ostatecznie wybrano teren na północno-zachodnich obrzeżach miasta. Zakończenie I etapu, w którego zakres wchodziły wszystkie niezbędne obiekty, wyznaczono na 1973 r. Wiązało się to z obchodami 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika. Projektu podjęli się architekci z Politechniki Warszawskiej pod kierunkiem architekta doc. Ryszarda Karłowicza. W skład zespołu weszli m.in.: Konrad Kucza-Kuczyński (forum główne), Marek Różański (rektorat i aula), Witold Benedek (biblioteka), Józef Łucki (później zastąpiony przez Andrzeja Jaworskiego, Instytut Chemii), Bogdan Popławski (Wydział Biologii i Nauk o Ziemi), Wincenty Szober (domy studenckie, hotele asystenckie, stołówka) i Zenon Buczkowski (przychodnia zdrowia). Głównymi elementami założenia były dwie, prostopadle przecinające się osie, które stanowiły rdzeń osiedla akademickiego. Wzdłuż nich zlokalizowano przestrzenie publiczne i półpubliczne. Opierając się na nich rozplanowano także wszystkie obiekty naukowo-dydaktyczne, które cechowały się jednolitą architekturą oraz budynki socjalno-bytowe o zróżnicowanej formie i charakterze (il. 4).

Program kampusu przewidywał szereg budynków dydaktyczno-administracyjnych, mieszkalnych, a także bibliotekę, hostele, stołówkę, sale gimna-

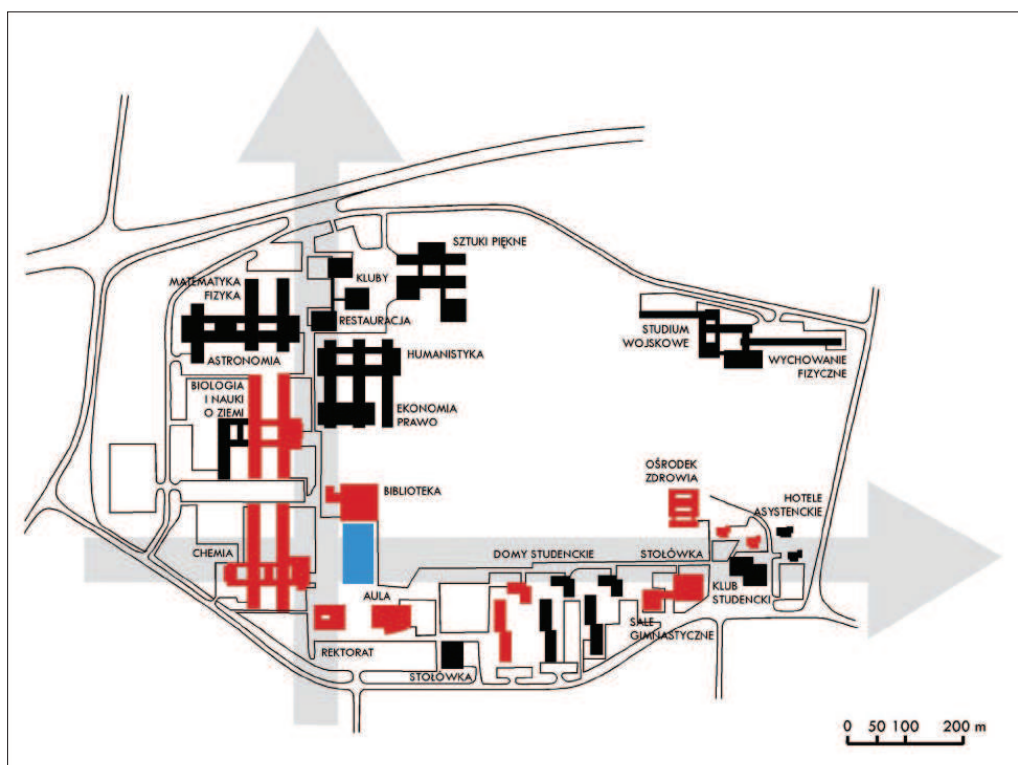
3. Przestrzenie publiczne kampusu Nowej Południowej Walii w Sydney. Fot. własna
3. Public spaces of the University of New South Wales campus, Sydney. Private photo

styczne, przychodnię oraz klub studencki. Układ obiektów pozadydaktycznych cechował się większą swobodą rozplanowania i różnorodnością formy, zachowując jednocześnie charakter całego założenia. Najważniejsze funkcje – rektorat, biblioteka i aula główna – zlokalizowane zostały u zbiegu osi, natomiast forum główne ma charakter przestrzeni społecznej, otwartej na mniejsze, kameralne, półpubliczne wnętrza urbanistyczne przeznaczone dla studentów.³

W miarę upływu lat elastyczne założenie uzupełniano i rozbudowywano, dokładając brakujące funkcje oraz nowe obiekty kulturalne. Całość czytelnego układu dopełniono ciągami pieszymi i zielenią, która odgrywa ważną rolę w kompozycji. Założenie Kampusu Uniwersytetu Toruńskiego było jednym z pierwszych w Polsce kompleksowych rozwiązań o pełnym programie niezbędnym do funkcjonowania uczelni.⁴

³ M. Pszczółkowski, *Kampus Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 1967–1973*; „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, 2010, z. 1-2, s. 39-52.

⁴ M. Pszczółkowski, *Architektura Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*, Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009.

4. Kampus UMK – założenie przestrzenne z 1967 r. Kolor czerwony – budynki zrealizowane. Źródło: M. Pszczółkowski, *Kampus Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 1967–1973*; „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, 2010, z. 1-2, s. 42
4. Campus UMK – spatial conception, 1967. Red colour – realized buildings. Source: M. Pszczolkowski, *Campus of the Nicolaus Copernicus University in Torun 1967–1973*; “Quarterly of Architecture and Urban Planning”, 2010, z. 1-2, p. 42

Kolejnym wartym uwagi osiedlem akademickim jest Kampus Morasko Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Został on także zlokalizowany poza granicami ścisłego centrum, w północnej części miasta. Liczne, rozproszone na terenie śródmieścia obiekty należące do uczelni postanowiono skoncentrować w jednym osiedlu akademickim, które miało łączyć większość środowiska naukowego wszystkich uczelni poznańskich. Idea, która powstała na przełomie lat 60. i 70. XX w. nigdy nie została w pełni zrealizowana, a proces jej rozbudowy i przemian wciąż trwa. Pierwotna skala wielofunkcyjnego założenia przewidywała planowane z ogromnym rozmachem osiedle, które miało się znajdować na działce o powierzchni 400 ha połączonej z centrum szybką koleją miejską. Rozstrzygnięty w 1974 r. konkurs wygrali architekci Marian Fikus i Jerzy Gurawski. Kłopoty finansowe oraz zmieniające się pomysły kolejnych rektorów sprawiły, że na teren kampusu przeniesiona została niewielka część wydziałów, a władze uczelni pozostały w dawnej siedzibie, znajdującej się w śródmieściu

Poznania. Temat budowy kolejnych wydziałów wrócił po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej i możliwości współfinansowania z funduszy unijnych nowych inwestycji. Kompleks ten, mimo wieloetapowej budowy, tworzy zwartą całość o jednolitym charakterze, co związane jest między innymi z faktem, iż większość budynków zaprojektowana została przez arch. Jerzego Gurawskiego, który był współautorem głównej koncepcji⁵ (il. 5, 6).

Przykładami współczesnych kampusów, powstających w ostatniej dekadzie są: Kampus Uniwersytetu w Białymstoku, zaprojektowany przez arch. Marka Budzyńskiego wraz z zespołem oraz kampus 600-lecia Odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego oparty na planie koordynacyjnym dla III Kampusu UJ wraz z Parkiem Technologicznym, który został opracowany przez Instytut Architektury Krajobrazu i Centrum Komputerowe Politechniki Krakowskiej w 1998 r. Oba założenia znajdują się w trakcie realizacji.

Budowa krakowskiego osiedla akademickiego została zawarta w wieloletnim programie przewi-

⁵ B. Miśkiewicz, *Uniwersytet Poznański. Fakty, refleksje, wspomnienia*, UAM, Poznań 1983.

5. Zachodnia część Kampusu UAM Morasko – widok z quadropłotera z wysokości 85 metrów – sierpień 2012.

Źródło: www.wikipedia.pl

5. West part of the Campus UAM Morasko – view from quadcopter at an altitude of 85 meters – August 2012.

Source: www.wikipedia.pl

6. Przestrzeń Kampusu UAM Morasko – jeden z wydziałów z wewnętrznym, ale otwartym dziedzińcem. Fot. własna

6. The space of the Campus UAM Morasko – one of the faculty with internal but outdoor yard. Private photo

dzianym do realizacji w latach 2001–2015 i w większości budowana jest ze środków budżetu państwa. Układ przestrzenny III Kampusu UJ oparty jest na dwóch osiach widokowych, które jednocześnie stały się głównymi osiami przestrzeni publicznych założenia. W powstałych kwartałach zlokalizowane zostały budynki wybranych wydziałów, a ściśle sąsiedztwo Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Parku Technologicznego sprawia, że jest to rozwiązanie wyjątkowe i innowacyjne. Planowana współpraca naukowo-dydaktyczna jest pomysłem nowatorskim dla tej części Europy. Kampus rozplanowany został na zielonych terenach zachodniego klinu w sąsiedztwie Parku Krajobrazowego.

⁶ A. Böhm, *Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego III Kampusu UJ*, „Czasopismo Techniczne” 1-A, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2008, s. 69-76.

Koncepcja opiera się więc na naturalnych walorach przestrzennych i otwarciach widokowych, gdzie zlokalizowano funkcje rekreacyjne. Całe założenie znajduje się na 130-hektarowej działce, a program oprócz części dydaktyczno-naukowej przewiduje kompleks obiektów sportowo-rekreacyjnych i mieszkalno-bytowych. Obecnie kampus zmaga się z problemami finansowymi, związanymi z utrzymaniem powstałych obiektów.⁶

Budowa białostockiego kampusu została rozpoczęta w październiku 2011 r. Zakłada ona powstanie dwóch zwartych grup budynków o jednolitym charakterze, które zajmą połowę działki o powierzchni 30 ha. Resztę stanowić będzie park. Budynki zlokalizowane są wokół przestrzeni publicznych – placów, które powstały na skrzyżowaniach układu komunikacyjnego (il. 7).

Obiekty porastać ma roślinność, która pozwoli na lepszą integrację zabudowy z otaczającą zielenią. Projekt przewiduje powstanie pięciu budynków, z czego cztery zlokalizowano wokół Placu Syntezy Nauk. Program wzbogacono o wiele funkcji kulturalnych i rekreacyjnych, przewidując także powstanie kolejnych obiektów w przyszłości. Docelowo uczelnia chce przenieść wszystkie wydziały do nowego miasteczka akademickiego. Obecne rozproszone są one w całym mieście. Pierwszy etap inwestycji, współfinansowanej z Programu Rozwój Polski Wschodniej, ma zostać ukończony w 2015 r.⁷ (il. 8).

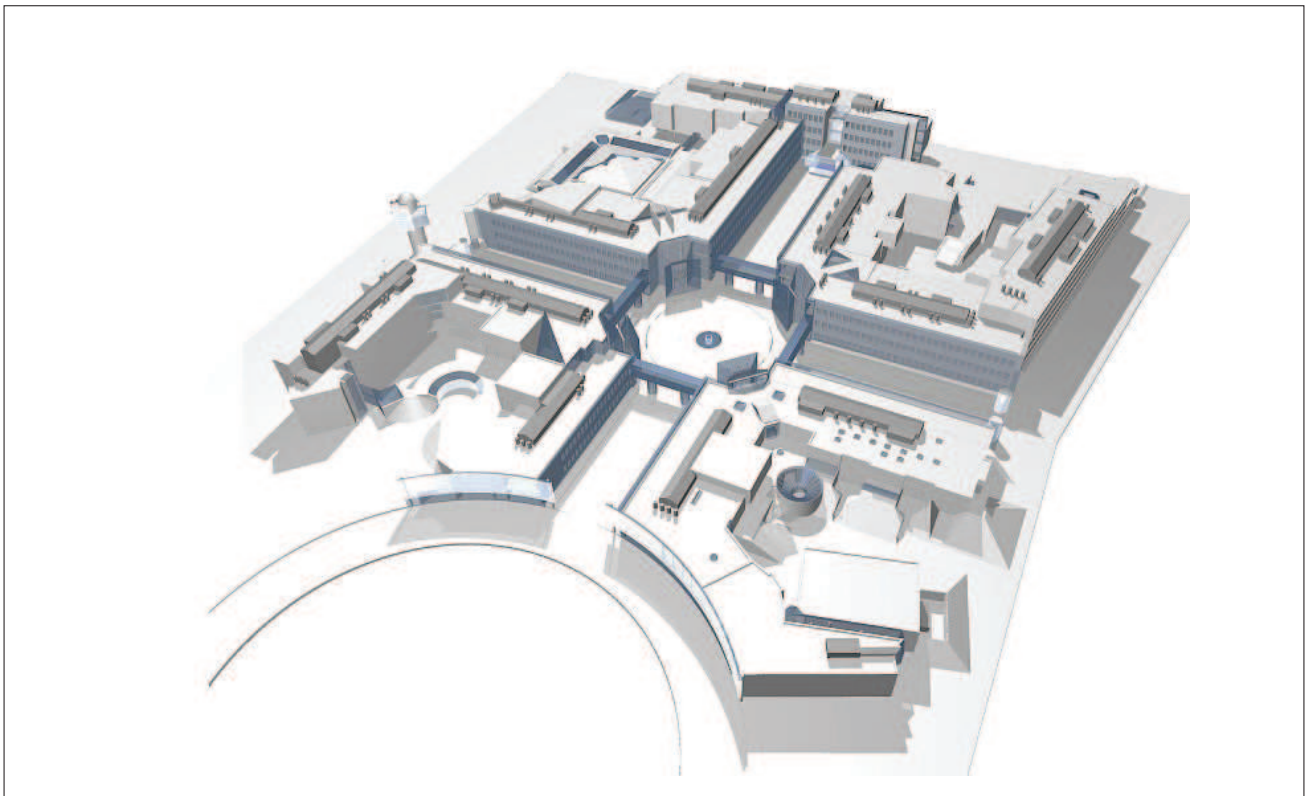
Uczelnie (ośrodki akademickie) w Kielcach – historia, stan obecny

Historia uczelni wyższych w Kielcach rozpoczęła się w latach 60. XX w., w związku z ogólnym ożywieniem gospodarczym kraju. Jako pierwsza powstała w 1966 r. Wyższa Szkoła Inżynierska, która przekształcona została w Politechnikę Świętokrzyską. W 1969 r. na bazie Studium Nauczycielskiego powołano Wyższą Szkołę Nauczycielską, którą następnie przekształcono w Wyższą Szkołę Pedagogiczną im. Jana Kochanowskiego. Pierwotnie składała się ona z trzech wydziałów: humanistycznego, matematyczno-przyrodniczego i pedagogicznego. W kolejnych latach przybywały nowe wydziały i kierunki oraz nowe siedziby, które roz-

⁷ Portal Funduszy Europejskich (<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>).

7. III Kampus UJ w Krakowie, postęp prac (stan z 2007 r.). Źródło: A. Böhm, *Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego III Kampusu UJ*, „Czasopismo Techniczne” 1-A, s. 75
 7. III Campus of the Jagiellonian University in Cracow, works progres (2007). Source: A. Böhm, *Local Plan of Spatial Arrangement of the Campus III JU*, “Technical Magazine” 1-A, p. 75

8. Koncepcja urbanistyczno-architektoniczna Kampusu Uniwersytetu w Białymstoku. Źródło: www.ronet.pl
 8. Urban-architectonic conception of the Campus in Białystok. Source: www.ronet.pl

proszone były w całym mieście. Prężnie rozwijająca się uczelnia w 2000 r. uchwałą Sejmu RP uzyskała status akademii i w związku z tym zmieniła nazwę na Akademię Świętokrzyską im. Jana Kochanowskiego. Kolejne lata wiązały się z pozyskaniem przez uczelnię nowych uprawnień dydaktycznych, z rozbudową i przebudową struktur wewnętrznych, dopasowaniem programu kształcenia do wymogów uniijnych oraz polepszaniem warunków dydaktyczno-naukowych. Wysiłki akademii zostały docenione w 2008 r., kiedy przekształcono ją w Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy (uniwersytet przymiotnikowy), a w 2011 r. uzyskała status uniwersytetu klasycznego, ponownie zmieniając nazwę na Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Kielce są stosunkowo młodym ośrodkiem naukowym o pierwotnie ubogiej strukturze akademickiej, który od połowy XX w. stale się rozwija. Dziś w mieście istnieje 12 uczelni wyższych, z czego najważniejszy jest Uniwersytet Jana Kochanowskiego. Zatrudnia on 1639 osób (w tym 909 nauczycieli akademickich) i kształci na 34 kierunkach ponad 16 tys. studentów.⁸ Wciąż rozrastające się struktury i zainteresowanie studentów uczelnią przyczyniły się do konieczności rozbudowy zaplecza naukowo-dydaktycznego. Od marca 2009 r. szkoła przystąpiła do wieloletniego projektu „Rozbudowa bazy badawczej specjalistycznych laboratoriów uczelni publicznych regionu świętokrzyskiego”. Elementem strategicznym programu jest rozbudowa kampusu akademickiego, który zlokalizowany został w północno-wschodniej części miasta przy ul. Świętokrzyskiej. Wybór nowej siedziby wiązał się przede wszystkim z możliwością rozbudowy uczelni i dostępnością terenu. Dotychczasowe budynki należące do szkoły w większości usytuowane były w ścisłej zabudowie śródmiejskiej, co uniemożliwiało dalszy rozwój. Decentralizacja oraz utrudniony rozwój uczelni sprawiły, że postanowiono zmienić lokalizacje większości wydziałów oraz obiektów administracyjnych. Dzięki tym zabiegom korzystanie z oferty dydaktyczno-naukowej będzie łatwiejsze i mniej czasochłonne. Daje to także możliwość rozwoju przestrzeni społecznej i rekreacyjnej oraz ułatwia dialog międzywydziałowy, co przyczynia się do wzmożonej interakcji, wymiany poglądów specjalistów z różnych

dziedzin oraz innowacyjnych pomysłów (taka idea przyświecała m.in. Wolnemu Uniwersytetowi Berlińskiemu oraz MIT w Bostonie).

Należy pamiętać, że za centralizacją terytorialną przemawiają także względy ekonomiczne przyszłego użytkowania. Poza lepszą organizacją i koordynacją pracy, zapewniona jest oszczędność czasu studentów i wykładowców, co bezpośrednio przekłada się na wydajność pracy. Biorąc również pod uwagę zły stan techniczny niektórych wydziałowych budynków i konieczność ich remontów, potwierdza się słuszność decyzji o budowie kampusu akademickiego.

Rozbudowa uczelni wsparta została środkami z Unii Europejskiej. Dofinansowanie zagwarantowało także Ministerstwo Edukacji. To pozwoliło na rozpoczęcie realizacji całego projektu. Silny lobbing polityków na rzecz ziemi kieleckiej oraz stworzenie tam oddzielnego województwa zwiększyło znaczenie uczelni, a także, dzięki licznym grantom na badania naukowe, pomogło w budowie silnej kadry nauczycielskiej. Konsekwentne działania kolejnych rektorów na rzecz programu rozbudowy przyczyniły się do dzisiejszego zaawansowanego stanu kampusu oraz wielu nowych działań, wspomagających jego rozwój.

Nowa lokalizacja u zbiegu alei Solidarności (dawnej ulicy Manifestu Lipcowego) oraz ul. Świętokrzyskiej jest oddalona o kilka minut jazdy komunikacją miejską od centrum (około 2,5 km). Działki A i B znajdują się w sąsiedztwie terenów niezabudowanych, ale dobrze skomunikowanych z całym regionem. Oddzielone są od siebie niezagospodarowanym pasem zieleni, pozostającym w rękach prywatnych, a wygórowana cena uniemożliwia uczelni jego wykup. Najpoważniejszymi wyzwaniem przestrzennymi są: zmienny poziom terenu (spadek w kierunku południowym miejscami dochodzi do 8 proc.) oraz brak decyzji dotyczącej zainwestowania w pasie dzielącym dwie działki.

Teren na północ od osiedla akademickiego jest wyłączony spod zabudowy ze względu na duży spadek (do 12 proc.) oraz układ zieleni, która jest przedłużeniem parku Dygasińskiego. Powyżej, na szczycie wzniesienia, usytuowane są domy jednorodzinne prominentnych mieszkańców Kielc. Po stronie zachodniej znajduje się zespół budynków

⁸ Stan z 30.11.2012 r. Dane zaczerpnięte ze strony Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (źródło: www.ujk.edu.pl).

9. Fragment Kielce. 1. Uniwersytet Kielecki, 2. Politechnika Świętokrzyska, obszar zakreskowany – Kielecki Park Technologiczny
9. The part of Kielce. 1. University in Kielce, 2. Kielce University of Technology, crosshatched area – Kielce Technology Park

biurowych oraz rozbudowany obiekt hotelowo-kongresowy, oba należące do Skanska (dawny Exbud, obecnie – prywatny), a dalej, za aleją Solidarności, zlokalizowane są osiedla mieszkaniowe powstające od lat 60. XX w. Od wschodu znajdują się niezainwestowane obszary łąkowo-polne. Od południa, wzdłuż drugiej strony ul. Świętokrzyskiej, znajdują się zabudowania usługowo-handlowe i magazynowe (częściowo opuszczone), (il. 9).

W pobliżu kampusu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego zlokalizowana jest Politechnika Świętokrzyska – najstarsza uczelnia Kielce. Jej kampus znajduje się na działce o powierzchni 22 ha usytuowanej w centrum miasta. Obydwie uczelnie współpracują na polu dydaktyczno-naukowym. Razem pozyskały fundusze unijne z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, które przeznaczono na budowę specjalistycznych laboratoriów. Zrodził się także pomysł stworzenia uczelnianego ośrodka poprzez powiązanie obydwu terenów Kieleckim Parkiem Technologicznym. Miałby on powstać na terenach opuszczonych i przemysłowych, które znajdują się po drugiej stronie ul. Świętokrzyskiej. Dałoby to możliwość stworzenia ciągu przestrzeni

publicznych, który zostałyby połączone z historycznym centrum. Takie rozwiązanie pozwoliłoby na uporządkowanie niedoinwestowanego i zaniedbanego fragmentu miasta oraz wpisałoby się w europejski trend reurbanizacji. Kompleksowa rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna podniosłaby wartość tej części miasta oraz nobilitowała do miana dzielnicy przyjaznej i otwartej na nowe inwestycje.

Campus Uniwersytetu Kieleckiego

Przypieczętowaniem decyzji o budowie kampusu u zbiegu alei Solidarności i ul. Świętokrzyskiej było kupno w 2000 r. trzynastohektarowej działki w sąsiedztwie już istniejącego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, który funkcjonował w tym miejscu od lat 90. ubiegłego wieku.

W tym samym roku powstało *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce*⁹, w którym zakupiony pod kampus obszar, przewidziany został na „funkcje komercyjne i usługowe o znaczeniu ponadpodstawowym” i zabudowę wielkokubaturową. Dokument zaznacza konieczność powiązania nowych przestrzeni pu-

⁹ Przyjęte uchwałą nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r. wraz ze zmianami.

10. Teren A – stan przedkonkursowy w 2004 r. Dokumentacja fotograficzna dołączona przez uczelnię do materiałów konkursowych

10. Area A – state before competition 2004. Photographic documentation is attached by the university to the competition materials

blicznych z terenami ciągu krajobrazowego, znajdującymi się po północnej stronie założenia oraz zachowanie naturalnego spadku terenu.

Uniwersytet na osiedle akademickie przeznaczył łącznie obszar 21 ha. Teren ten podzielony został umownie na części A i B. Działki oddzielone są od siebie pasem nieuporządkowanej prywatnej zieleni łąkowej (il. 10). Decyzja o budowie nowego kampusu akademii na częściowo niezabudowanych terenach we wschodniej dzielnicy Kielc powstała na podstawie analiz urbanistycznych przygotowanych przez arch. Alicję Bojarowicz. Koncepcja obejmowała także teren, znajdujący się pomiędzy już zakupionymi działkami, który planowano w przyszłości nabyć.

Kampus – część A (budynek G) lata 2004–2012

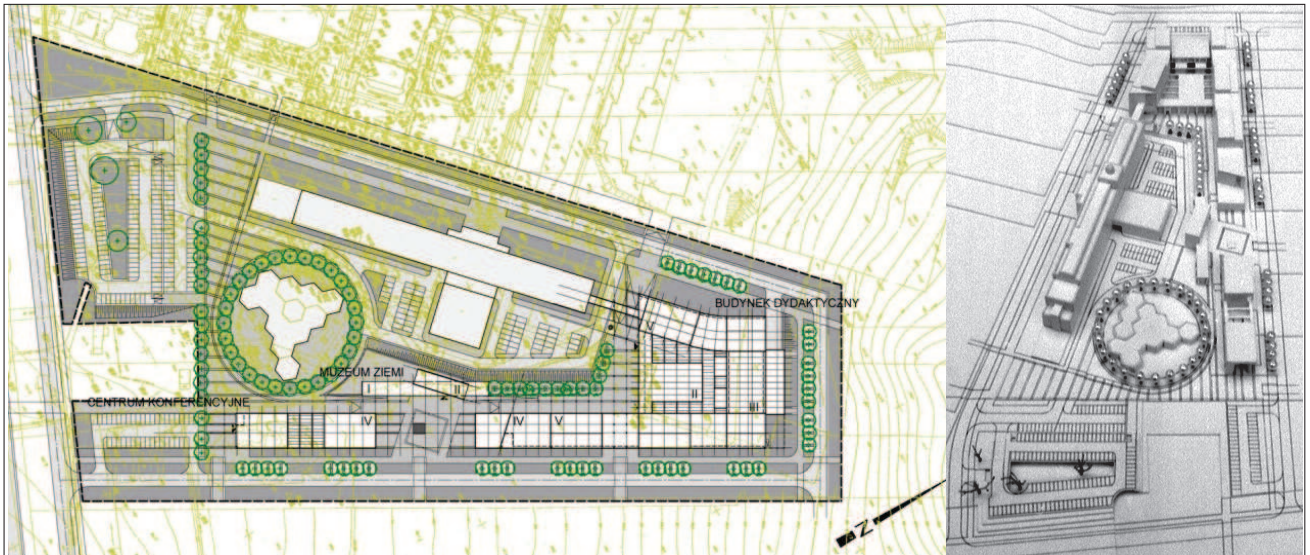
Aspiracje Akademii Świętokrzyskiej do uzyskania tytułu uniwersyteckiego wiązały się z koniecznością rozbudowy przestrzeni naukowo-dydaktycznej oraz społecznej. Zmiany te zapoczątkowane zostały w roku 2004, a pierwszy etap intensywnego rozwoju, niemal całkowicie finansowany ze środków unijnych, powinien zakończyć się w 2013 r. Konkurs na Kampus A ogłoszony w kwietniu 2004 r. przez Kielecki Oddział Stowarzyszenia Architektów Polskich wygrała pracownia PPIP – Pracownia Projektowa Janusz Pachowski. Koncepcję zagospodarowania terenu opracowano opierając się na zaleceniach wynikających z Koncepcji Zagospodarowania Campusu Akademii Świętokrzyskiej. Nowe obiekty zaprojektowano w formie zabudowy obrzeżnej, usytuowanej wzdłuż linii regulacyjnej. Stworzono

kwartał urbanistyczny otwarty na ul. Świętokrzyską, z obniżeniem zabudowy w pierzei północnej tak, aby zachować widok na wzgórze. Wnętrze powstałe między wyższymi budynkami otwierało się w kierunku południowym na centrum Kielc, stanowiąc przestrzeń społeczną uczelni przeznaczoną do rekreacji. Ulice zewnętrzne poprowadzone zostały zgodnie z zaleceniami Koncepcji Zagospodarowania Campusu. Wzdłuż nich zaprojektowano parkingi w zespołach, zgodnie z modułami nowego budynku.

Koncepcja powiązań pieszych opierała się na głównym ciągu, na kierunku północ-południe, poprowadzonym zgodnie z Koncepcją Zagospodarowania Campusu wewnątrz kwartału. Prostopadle do niego poprowadzono dwa ciągi poprzeczne łączące wschodnią i zachodnią pierzeję kwartału. Ciąg południowy, do którego doprowadzono wyjścia z parkingu, we wschodniej części działki, rozpoczął się placem przed centrum konferencyjnym, a w rejonie parkingu i istniejącego budynku otwierał przestrzennie na obiekty Exbudu. Poprzeczny ciąg północny, wyprowadzony przez podcień pod wschodnim skrzydłem projektowanego budynku, stanowił zakończenie założenia przestrzeni publicznych w formie placu przed głównym wejściem do nowego obiektu. Ciąg ten w przyszłości ma szansę stać się główną osią kampusu uniwersyteckiego. Wykorzystano naturalny południowy stok, projektując tarasowo ukształtowany ciąg pieszy (schody, pochylnie), wzbogacony murkami oporowymi, skarpią i szpalerami drzew (il. 11).

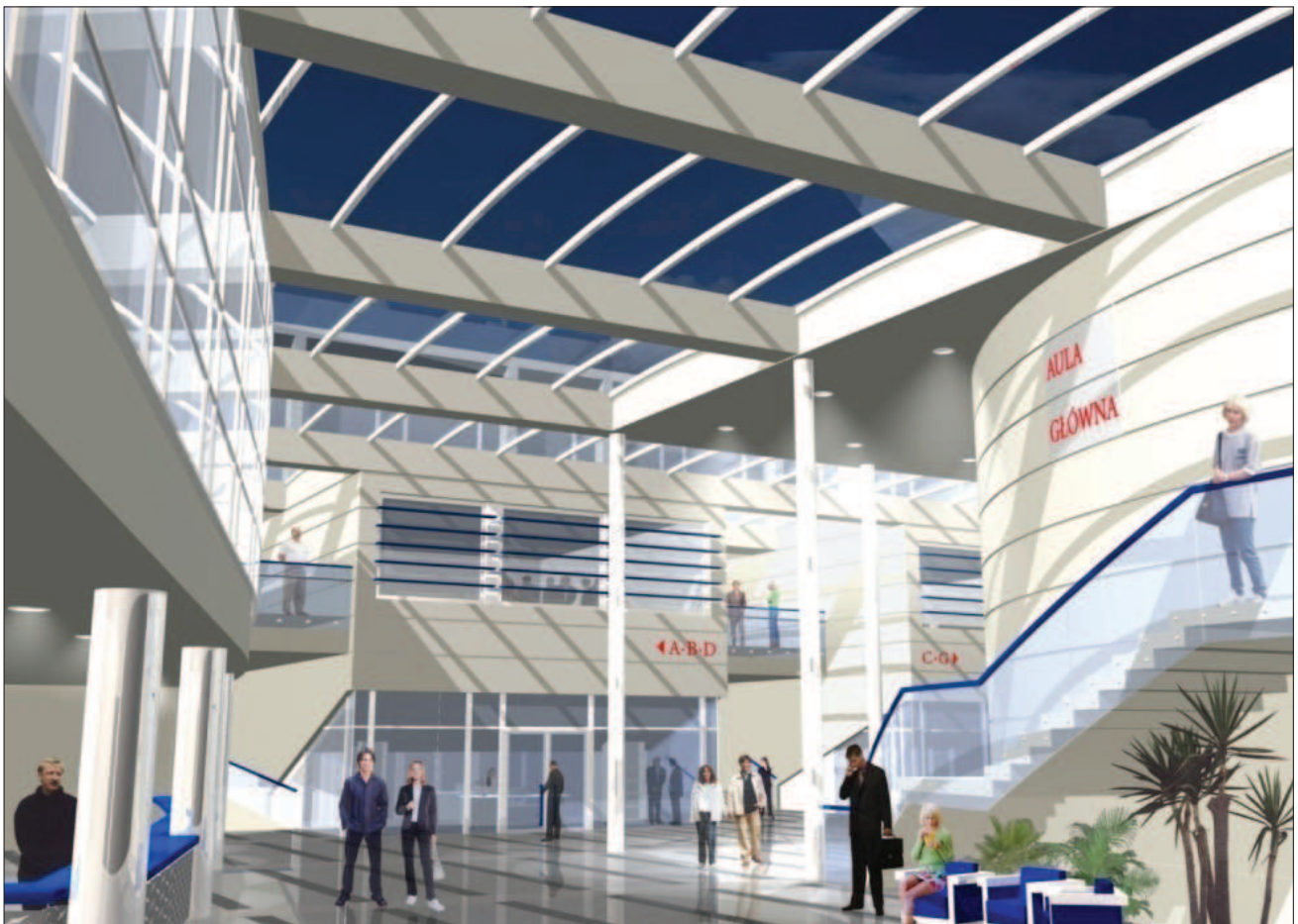
Centralnym elementem budynku dydaktycznego jest hol główny. To miejsce koncentracji życia społecznego uczelni. Przyjęto jeden hol dla wszystkich instytutów, dzięki czemu możliwa jest integracja studentów, przenikanie się życia naukowego i społecznego. Z części centralnej dostępne są także główne piony komunikacyjne w poszczególnych jednostkach oraz dwa zespoły szatniowe obsługujące wszystkie instytuty (il. 12).

Projektowane budynki nawiązywały do istniejącego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego wysokością oraz układem przestrzennym, stanowiąc jego przedłużenie. Były także połączone z nim za pomocą korytarzowego łącznika. Parterowy pawilon wewnątrz kwartału został zachowany wraz z wydzieloną poprzez szpaler drzew otaczającą go przestrzenią. Zgodnie z wytycznymi konkursowymi kampus A składał się z: Instytutu Chemii (skrzydło wschodnie), Instytutu Ochrony i Kształtowania Środowiska (skrzydło zachodnie) oraz Centrum Nowo-

11. Zagospodarowanie terenu Kampusu A. Zdjęcie makiety. Wybrane elementy konkursowego projektu koncepcyjnego na terenie kampusu A. PPiP 2004 r. Archiwum własne

11. Land development of the Campus A. Layout photo. Selected elements of the competition conceptual project in the territory of the campus A. PPiP 2004. Private archive

12. Wizualizacja holu głównego. Wybrane elementy konkursowego projektu koncepcyjnego na terenie kampusu A. PPiP 2004 r. Archiwum własne

12. Visualization of the main hall. Selected elements of competition conceptual project in the territory of the campus A. PPiP 2004. Private archive

czesnej Technologii i ogólnoinstytutowego Zakładu Naukowo-Badawczego.

Budynek dydaktyczny to wielofunkcyjny zespół przeznaczony dla dużej liczby użytkowników, z powtarzającymi się modułowymi pracowniami chemicznymi z zapleczeniami. Z tego powodu zaprojektowano segmentowy układ obiektu, składający się z pięciu wielokondygnacyjnych jednostek. Każda z nich zawiera:

- system komunikacji pionowej (klatka schodowa + winda);
- szczelinę instalacyjną na całej wysokości budynku wzdłuż korytarza, co zapewnia możliwość stałej modyfikacji i konserwacji wszystkich pionów instalacyjnych;
- wentylatornie (ew. klimatyzatornie) na dachu i kondygnacji –1.

W każdej z tych pięciu jednostek, na wszystkich kondygnacjach umieszczono w jednym pionie duże, studenckie pracownie laboratoryjne (z digestoriami i całą obsługą instalacyjną) oraz pracownie magisterskie. Dzięki temu skrócono do minimum liczbę poziomych przewodów wentylacyjnych. Pięć jednostek jest spiętych na całej długości i szerokości jedną szczeliną instalacyjną (szachtem).

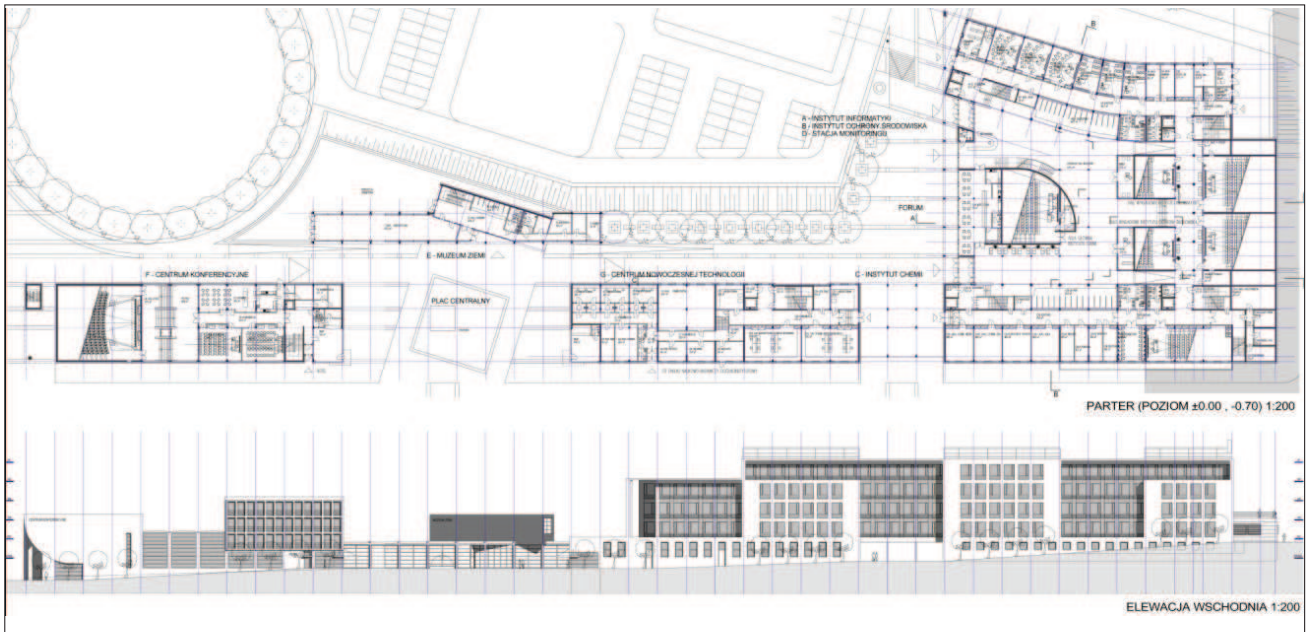
Przyjęto zasadę umieszczania laboratoriów oraz innych pracowni doktorantów po jednej stronie elewacji, zaś po przeciwnej – pokoje pracowników nauki i sal seminaryjnych. Brak usztywnień funkcjonalnych, narzuconych przez układ budynku umożliwia w przyszłości również zmiany organizacyjne instytutów, inny podział na zakłady, itp. Budynek dydaktyczny to dwa skrzydła, spięte w strefie środkowej bryłą dwu- i trzykondygnacyjną. Dzięki takiemu obniżeniu uzyskano przewietrzanie zespołu oraz możliwość kontaktu widokowego z krajobrazem. W środkowym skrzydle, na poziomie III zlokalizowano pokoje władz wydziału oraz salę posiedzeń Rady Wydziału. Z tego poziomu, z antresoli zapewniony jest widok na hol główny. Duża sala wykładowa Instytutu Chemii może pełnić rolę sali o znaczeniu ogólnomiejskim, z foyer na poziomie antresoli – galerii. Dwie specjalne jednostki zespołu, tzn. Zakład Naukowo-Badawczy (ogólnoinstytutowy) oraz Centrum Nowoczesnej Technologii, ze względu na typy urządzeń w nich zainstalowanych oraz zakres działalności, zlokalizowano na parterze budynku Instytutu Chemii, z możliwością niezależnego dostępu z zewnątrz. Z sal wykładowych korzystać mogą również inne wydziały i instytuty zlokalizowane w budynku istniejącym.

Budynek zaprojektowano w konstrukcji żelbetowej monolitycznej w układzie słupowo-płytowym. Podstawowy moduł konstrukcyjny w układzie poprzecznym to 6 m, w układzie podłużnym – 5,4 m i 7 m. Na elewacjach zaproponowany został tynk szlachetny boniowany w połączeniu z fragmentami elewacji kurtynowej oraz niewielkie fragmenty z okładziną z płyt laminowanych HPL. W fasadzie podkreślony został podział na 5 wewnętrznych modułów przestrzennych. Budynek Muzeum Ziemi będzie stanowił zamknięcie placu w strefie centralnej. Lekka, modułowa konstrukcja z dużą liczbą przeszkleń i ciemną bryłą I piętra, w której znajduje się sala audiowizualna, kontrastuje ze spokojnymi elewacjami Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego (il. 13).

Stworzono nowoczesny zespół Kampusu Akademii Świętokrzyskiej na wysokim poziomie (obejmujący istniejące i planowane w dalszych etapach budynki), odpowiadający potrzebom miasta i regionu oraz aspiracjom uczelni. Modularność architektury umożliwiła etapową realizację inwestycji.

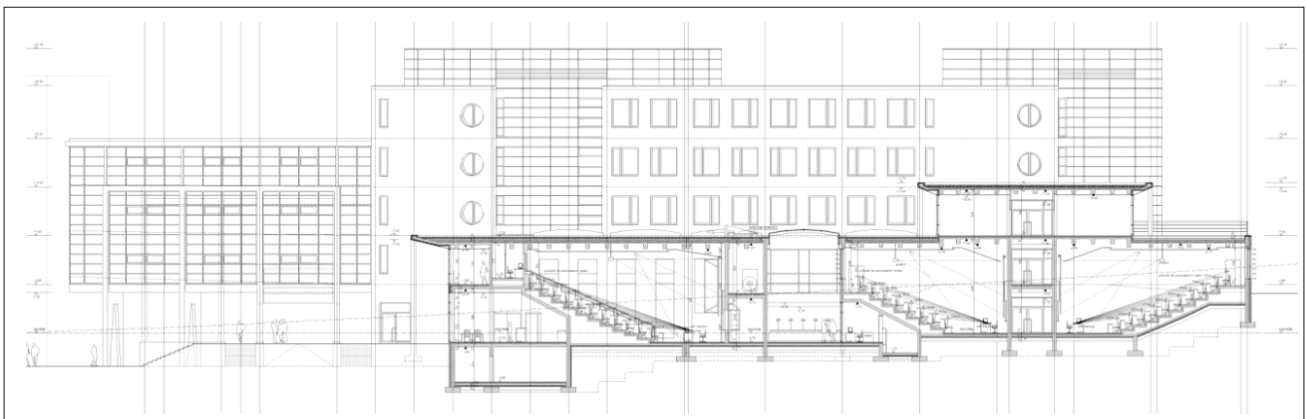
Na podstawie koncepcji konkursowej opracowany został w grudniu 2004 r. projekt budowlany w celu uzyskania pozwolenia na budowę. Projekt wykonawczy podzielony został na dwa etapy: pierwszy oddany został we wrześniu 2005 r., a drugi w czerwcu 2006 r. Już na etapie szczegółowych projektów oraz w czasie realizacji pracownia musiała rozwiązać wiele problemów technicznych. Pierwszym wyzwaniem okazał się teren przeznaczony pod inwestycję, a także jego ukształtowanie i budowa geologiczna. Prace rozpoczęto od niwelacji terenu i rozbiórki zbędnych obiektów. W związku z posadowieniem na skale konieczne stało się zaprojektowanie płytkich wykopów, nie tylko pod fundamenty, ale także pod infrastrukturę. Spadek terenu wymusił dodatkowe zabezpieczające przed osuwaniem się ziemi rozwiązania (tarasy, murki oporowe czy pochylnie), a także przeanalizowanie lokalizacji drogi pożarowej, której nachylenie nie może przekraczać 5 proc.

Podzielenie budynku dydaktycznego na pięć jednostek wiązało się ze zgrupowaniem systemów instalacyjnych oraz pionowych i poziomych szczelin. Jednostki musiały zapewniać elastyczny sposób użytkowania, niezależność laboratoriów, ich ewentualną wymiennność (co miało miejsce, gdyż nastąpiły również niewielkie zmiany struktury Instytutu Chemii). Pomieszczenia techniczne ulokowanie zostały na poddaszu budynku. Maszynownie, wenty-

13. Rzut parteru oraz elewacja wschodnia. Wybrane elementy konkursowego projektu koncepcyjnego na terenie kampusu A. PPIp 2004 r. Archiwum własne

13. Cast of the ground floor and east elevation. Selected elements of the competition conceptual project in the territory of the campus A. PPIp 2004. Private archive

14. Przekrój przez hol główny i audytoria
14. Sectional view through the main hall and auditoria

latornie i inne pomieszczenia pogrupowano i modułowo rozplanowano na najwyższej kondygnacji. Przy tak różnych funkcjach jak: audytoria, laboratoria, sale dydaktyczne oraz przy odmiennych konstrukcjach budynku projektowanego i istniejącego, dużą uwagę poświęcono optymalnemu zgraniu poziomów i łatwemu dostępowi do wszystkich pomieszczeń (il. 14).

Budowa sal audytoryjnych, zlokalizowanych pomiędzy wysokimi skrzydłami wydziału, podzielona została na dwa etapy. Pierwotnie (lipiec 2006 – lipiec 2008) zrealizowano tylko największe audytorium z holem głównym, co umożliwiło połączenie pięciokondygnacyjnych budynków. Niezrealizo-

wane cztery audytoria od północy, zastąpiono pełną ścianą ograniczającą przestrzeń holu. Stała się ona ważną ścianą oporową o wysokości 5 m (różnica poziomów między posadzką a poziomem terenu od północy). W drugim etapie realizacji (kwiecień 2010 – kwiecień 2012) rozebrano ścianę zamykającą początkowy układ i wybudowano pozostałe audytoria od północy, uzupełniając brakujące funkcje i formę wewnętrznej przestrzeni publicznej.

Szklany dach, oprócz niezaprzeczalnych walorów estetycznych i zalet funkcjonalnych, niósł ze sobą także konieczność szczegółowych rozwiązań technicznych oraz spełnienia wymagań przeciwpożarowych. Niewielka odległość od wyższych bu-

15. Hol główny. Świetliki. Wybrane materiały z pierwszego (2006–2008 r.) i drugiego (2010–2012 r.) etapu realizacji kampusu A. PPIp. Fot. własne
 15. The main hall. Rooflights. Selected materials from the first (2006–2008) and second (2010–2012) stage of the campus building. PPIp. Private photo

dynków wiązała się z zastosowaniem rozwiązań zapewniających odporność ogniową – EI30.

Dzięki zastosowaniu świetlików hol główny zyskał stały dostęp do światła dziennego, nadając odpowiedni klimat wnętrzu oraz światło pośrednie do pomieszczeń biurowych I piętra (okna REI60). Transparentność i jasność tej przestrzeni sprawia, że wyeksponowane zostały w niej rozwiązania architektoniczne i zastosowane materiały. Pełen efekt uzyskany został jednak po drugim etapie realizacji, kiedy dobudowano północne audytorium, co nadało wnętrzu głębi poprzez połączenia przestrzenne (korytarze, balkony). Już po zakończeniu I etapu realizacji przestrzeń ta stała się głównym wnętrzem – przestrzenią społeczną dla studentów i pracowników całej uczelni (il. 15).

Dbając o powiązania widokowe wzdłuż elewacji południowej zaprojektowano galerię łączącą skrzydło wschodnie z zachodnim i będącą jednocześnie głównym foyer audytorium. Pod antresolą ulokowany został bar akademicki, z którego roztacza się widok na forum oraz na miasto.

Najbardziej funkcjonalne rozplanowanie pomieszczeń w budynku związane było się z niezbyt korzystnym usytuowaniem ich względem stron świata. Laboratoria wychodziły na stronę wschodnią oraz zachodnią, co wiązało się ze zbyt dużym nasłonecznieniem. W celu zabezpieczenia przed nadmiernym operowaniem słońca zastosowany został system automatycznych rolet oraz, w wybranych pomieszczeniach, lokalne klimatyzacje. Pokoje profesorów, asystentów i doktorantów umieszczono od wewnętrznej strony w przyziemiu budynku.

Charakter obiektu wymagał dobrania odpowiednich materiałów wykończeniowych. W laboratoriach projekt początkowo przewidywał żywice chemoodporne PCW, ale na etapie realizacji, ze względów estetycznych i technologicznych, zostały zastąpione chemoodpornymi wykładzinami PCW.

Ze względu na konieczność wyrównania poziomów połączonych budynków, korytarze zaprojektowane są jako kilkuprocentowe pochylnie. Ze względów bezpieczeństwa pożarowego konstrukcja stalowa została częściowo osłonięta płytami gipsowymi. Łącznik został zrealizowany w drugim etapie inwestycji (il. 16).

Bardzo duże znaczenie w projektowanym kampusie miała kreacja przestrzeni społecznej. Składał się na nią przede wszystkim hol główny, łączący wszystkie wydziały oraz powiązana z nim widokowo i funkcjonalnie publiczna przestrzeń zewnętrzna – forum. Priorytetem było zaprojektowanie obu obszarów w sposób ciągły tak, aby uzupełniały się i oddziaływały na siebie wzajemnie.

Strefą łączącą te przestrzenie są arkady, które poprzez swoją monumentalność nawiązują do tradycji uniwersyteckich. Dzięki zastosowaniu transparentnych przegród zapewniony został bezpośredni widok na plac oraz panoramę miasta. Hol główny – foyer pełni funkcję łącznika pomiędzy strefą wewnętrzną uczelni a przestrzeniami publicznymi. Jest także strefą przejściową oraz głównym elementem funkcjonalnym obiektu. Jego aranżacja i wystrój koreluje z materiałami użytymi na placu przed budynkiem. Monumentalna forma i estetyka informują o właściwym sposobie zachowania, intuicyjnie orga-

16. Łącznik między istniejącym a nowym budynkiem. Wybrane materiały z drugiego etapu realizacji kampusu A. PPiP 2010–2012 r.
Fot. własne

16. The cleat between existing and new building. Selected materials from the second stage of the realization of the campus A.
PPiP 2010–2012. Private photo

17. Wewnętrzna przestrzeń społeczna i zewnętrzna przestrzeń społeczna – forum. Wybrane materiały z drugiego etapu realizacji kampusu A. PPiP 2010–2012 r. Fot. własne

17. Internal social space and external social space – forum. Selected materials from the second realization stage of the campus A.
PPiP 2010–2012. Private photo

18. Przejazd od strony wschodniej i zachodniej. Wybrane materiały z drugiego etapu realizacji kampusu A. PPiP 2010–2012 r.
Fot. własne

18. Passage on the east and west side. Selected materials from the second realization stage of the campus A. PPiP 2010–2012.
Private photo

19. Portal od strony zachodniej, przejazd pod budynkiem. Wybrane materiały z drugiego etapu realizacji kampusu A.
PPiP 2010–2012 r. Fot. własna

19. Portal on the west side, passage under the building. Selected materials from the second realization stage of the campus A.
PPiP 2010–2012. Private photo

nizując podział grup społecznych. Jest także źródłem informacji jako ewentualna przestrzeń wystawiennicza oraz swoista przestrzeń publiczna z typowymi dla niej nośnikami. Kawiarnie, lobby, meble, a także zieleni dzielą i segregują przestrzeń. Materiały użyte w obrębie holu głównego oraz strefy zewnętrznej są także dobrane w sposób szczególny. Posadzka, jako element wpływający na ciągłość przestrzeni, podkreśla ich jednorodność programową. Materiałem dominującym w strefie wejściowej jest gres. Mimo iż strefy różnią się warunkami klimatycznymi: temperaturą, ilością opadów i wymogami higieniczno-użytkowymi, udało się zastosować posadzkę o podobnym rysunku i stylistyce z wyraźnym motywem w pasy. We wnętrzu zastosowano połączenie płyt gresowych polerowanych i półpolerowanych oraz matowych. Na zewnątrz taras wykonany został z płyt granitowych, a schody z indywidualnych prefabrykatów z betonu architektonicznego (il. 17).

Zewnętrzne forum w naturalny sposób wykorzystuje ukształtowanie terenu. Otwarte jest ono w kierunku południowym na miasto. Parter łącznika scalającego nowy i istniejący budynek zaprojektowany został tak, by przestrzeń ta służyła nie tylko jako przejście, ale także przejazd dla samochodów dostawczych i straży pożarnej. W tym celu zastosowano odpowiednie parametry przejazdu oraz pochylnie wyrównujące poziom. Zielony trawnik przy fontannie jest jednocześnie placem manewrowym dla służb ratunkowych i pożarowych. Przej-

ścia pod łącznikami są ważnym elementem głównej osi łączącej obydwa kampusy, która zaczyna się od strony zachodniej portalem wejściowym (il. 18, 19).

Bardzo ważne są także materiały użyte we wnętrzu obiektu. W korytarzach i na schodach zastosowano homogeniczne wykładziny PCW o wysokiej klasie odporności na ścieranie. Dla zapewnienia dobrych warunków akustycznych w korytarzu antresoli, na schodach głównych i w audytoriach zastosowane zostały wykładziny igłowane i akustyczne sufity segmentowe. Charakteryzują się one dużą trwałością, estetyką oraz dobrze pochłaniają hałas. Na okładziny korytarzy zastosowano płyty gipsowe laminowane HPL. Wybrano także najwyższej klasy laminowane drzwi, wyjątkowo trwałe i wandaloodporne ze stalowymi ościeżnicami. Część skrzydeł musiała posiadać także izolacyjność akustyczną – do 45 dB (il. 20).

Wiele problemów technicznych związanych było z infrastrukturą techniczną obszaru. Jeszcze na etapie projektu budowlanego pojawił się problem zaopatrzenia w ciepło. Rozwiązaniem, które pozwoliłoby na obniżenie przyszłych kosztów eksploatacji, była własna kotłownia.

Ze względu na słabą drożność miejskiej sieci wód deszczowych należało ograniczyć szybkość spływu. Udało się to osiągnąć dzięki zastosowaniu dachów żwirowych, które częściowo zatrzymały i odparowały wodę (il. 21). Dostawę gazu zaplanowano jako niezależne przyłącze od północnej strony

20. Komunikacja. Hol główny. Wybrane materiały z pierwszego etapu realizacji kampusu A. PPIp 2006–2008 r. Fot. własne
20. Passage. Main hall, Selected materials from the first realization stage of the campus A. PPIp 2006–2008. Private photo

21. Dach żwirowy. Wybrane materiały z pierwszego etapu realizacji kampusu A. PPIp 2006–2008 r. Fot. własne
21. Gravel roof. Selected materials from the first realization stage of the campus A. PPIp 2006–2008. Private photo

założenia, a stację transformatorową zlokalizowano w podziemiu od południowego-zachodu.

Część problemów technicznych rozwiązywana była w trakcie realizacji poszczególnych etapów inwestycji. Dokumentacja budowlano-wykonawcza przewidywała powstanie obiektów (części A kampusu) o powierzchni użytkowej 18000 m². Do dziś zrealizowano około 15000 m², a termin rozpoczęcia budowy pozostałych obiektów nie został określony, co pozwala przypuszczać, że w najbliższym czasie nie dojdzie do zamknięcia układu kompozycji przestrzennej całego terenu A kampusu.

Umownie można podzielić budowę na trzy etapy:

I etap (lipiec 2006 – lipiec 2008) – wykonanie dwóch najważniejszych skrzydeł dydaktyczno-naukowych z łączącym je holem głównym i naj-

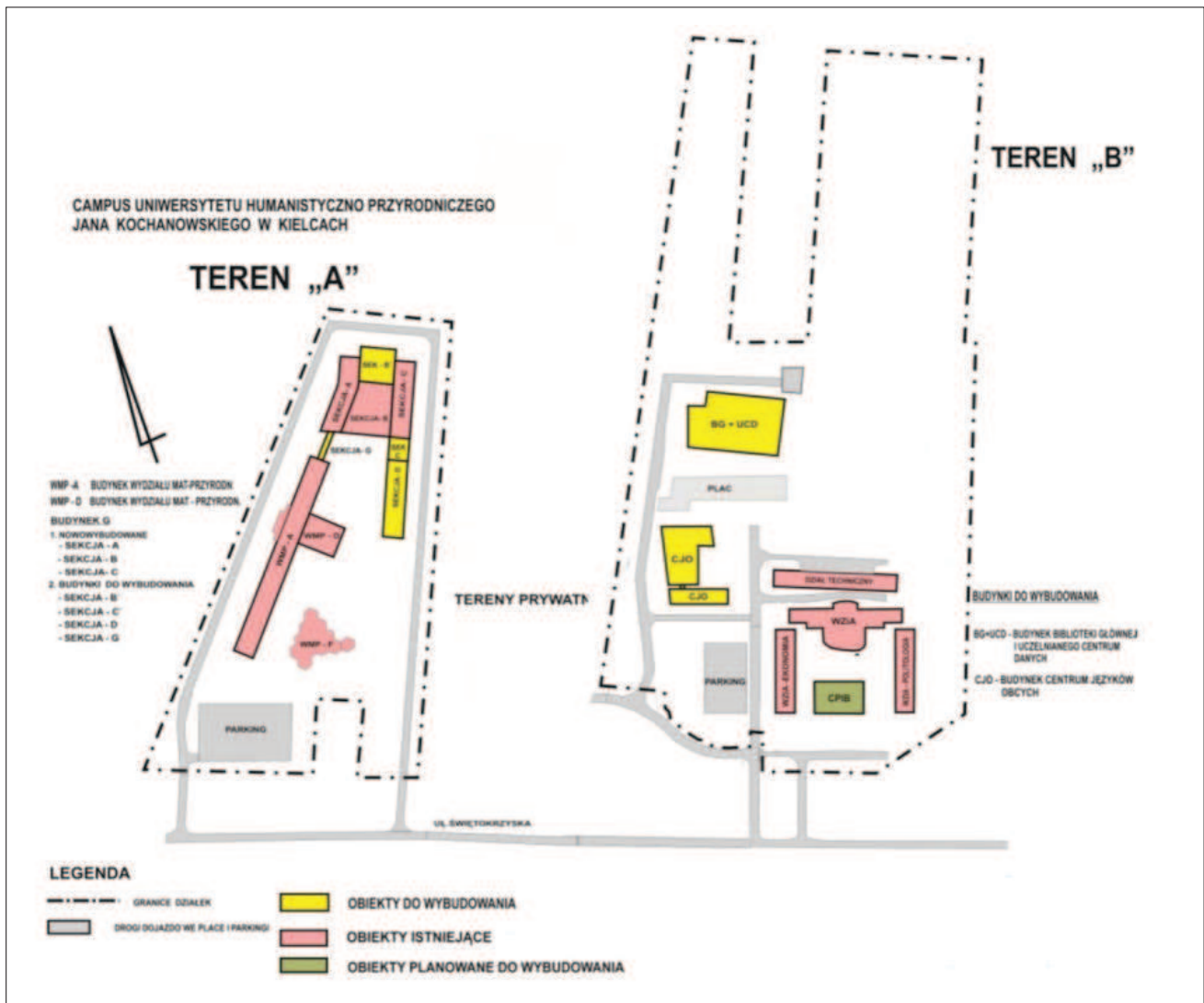
większym audytorium (bez czterech audytoriów od północy);

II etap (kwiecień 2010 – kwiecień 2012) – realizacja pozostałych audytoriów od północy, części skrzydła wschodniego oraz łącznika między budynkiem projektowanym a istniejącym;

III etap (niezrealizowany, ale posiada aktualne pozwolenie na budowę) – Muzeum Ziemi, Centrum Kongresowe, elementy zagospodarowania całej osi kompozycyjnej, zieleń.

Inwestycja współfinansowana była ze środków EFRR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego), część funduszy uniwersytet otrzymał z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, pozostałe środki stanowią wkład własny UJK¹⁰ (il. 22, 23). Niezrealizowana została część założenia – Mu-

¹⁰ Informacje zaczerpnięte z oficjalnej strony uczelni dnia 15.03.2013 r. (www.ujk.edu.pl).

22. Schemat zrealizowanych i planowanych inwestycji. Stan w lipcu 2008 r. Materiały pobrane ze strony uczelni: www.ujk.edu.pl
22. Draft of realized and planned investments on July 2008. Materials are taken from the university website: www.ujk.edu.pl

23. Widok od północy na dobudowane audytoria i skrzydło zachodnie oraz skrzydło wschodnie. Wybrane materiały po drugim etapie realizacji kampusu A. PPiP 2010–2012 r. Fot. własne
23. View on the north side on the built on auditoria, west wing and east wing. Selected materials after the second realization stage of the campus A. PPiP 2010–2012. Private photo

zeum, Centrum Kongresowe oraz przestrzenie publiczne z nimi związane.

Muzeum zaprojektowane było tak, aby jego sale ekspozycyjne schodziły tarasowo w kierunku ulicy Świętokrzyskiej. Od strony południowej budynek tworzył symboliczną bramę do forum oraz podkreślał oś kompozycyjną.

Niezrealizowane Centrum Kongresowe z hotelem, zaprojektowane jako reprezentacyjny budynek frontowy jest brakującym elementem całego założenia. Kampus nie posiada początku układu, natomiast plac – przestrzeń pomiędzy Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym a centrum nie funkcjonuje. Nie wiadomo, jakie będą losy tego projektu, gdyż w niedalekiej przyszłości minie pozwolenie na budowę tego zespołu.

Bibliografia

A. Böhm, *Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego III Kampusu UJ*, „Czasopismo Techniczne” 1-A, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2008, s. 69-76.

B. Miśkiewicz, *Uniwersytet Poznański. Fakty, refleksje, wspomnienia*, UAM, Poznań 1983.

M. Pszczółkowski, *Architektura Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*, Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009.

M. Pszczółkowski, *Kampus Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 1967–1973*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, 2010, z. 1-2, s. 39-52.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z dnia 10 maja 2003 r.), art. 2, p. 6.

*Janusz Pachowski, dr inż. arch.
Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej*